

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) กล่าวคือ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) มุ่งศึกษาทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัยตามประเด็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย โดยตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ข้อ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากคำถามการวิจัยข้อที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

การดำเนินการประกาศพระพุทธรูปศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ การกิจด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระสงฆ์จัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือมุ่งเน้นการสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนาการดำเนินการใดๆ ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด เชื่อว่าการกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์คือความผาสุกแก่ประชาชนโดยทั่วไป มหาเถรสมาคมอันเป็นองค์กรบริหารคณะสงฆ์สูงสุดจึงได้มีระเบียบ

มหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้จัดให้มีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด โดยมีเหตุผลในการจัดตั้งดังนี้ “เพื่อให้มีศูนย์กลางรวบรวมเทคโนโลยีสารสนเทศบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เป็นสถาบันพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งส่วนกลางและประจำจังหวัด” พระพุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่ เผยแพร่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความสำเร็จของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทยอยู่ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนา และปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาได้โดยสมบูรณ์ เป็นนิมิต การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีอยู่ ๒ คำที่ใช้บ่อย คือ คำว่า “เผยแผ่” และ “เผยแพร่” คำว่า “เผยแผ่” เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะของการจงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ คำว่า “เผยแพร่” หมายถึง การประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจก็ไม่เป็นที่รังเกียจการเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ้มอล่วย และแสดงถึงมีความใจกว้าง และไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตนหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแล้วตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่ธรรมะในฐานะระบบการศึกษาเป็นการให้การศึกษาเพียงพุทธศึกษากับการให้อาชีพเท่านั้น ไม่พอสำหรับการทำความเป็นมนุษย์และไม่พอที่จะสร้างสันติภาพสันติสุขส่วนบุคคลและส่วนสังคม ควรจะต้องจัดธรรมะให้เป็นระบบการศึกษา แล้วมนุษย์จะเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจสูงอยู่เหนือปัญหาโดยประการทั้งปวง นั่นคือ การสอนจริยธรรม จะต้องนำหลักคุณธรรมของศาสนามาเป็นหลักยึดให้ได้ พรหมจรรย์ คือการประพฤติปฏิบัติกระทำอย่างถูกต้องของชีวิต สำหรับชีวิตเพื่อชีวิต หรือโดยชีวิตนั่นเอง นี่เขาเรียกว่าพรหมจรรย์ การดำรงชีวิตอยู่ให้ดีที่สุด นี่เรียกว่าพรหมจรรย์ เป็นวิธีการครองชีวิตที่ดีที่สุด พวกเธอจงไปประกาศพรหมจรรย์ และการประกาศนั้นทรงกำชับว่าให้ดังมาทั้งเบื้องต้นท่ามกลาง และเบื้องปลายยังมีได้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อจิตใจพี่น้องชาวไทย ได้อธิฐานใจไว้ว่าเราต้องแก้ไขความเป็นอยู่ของพุทธบริษัท ธรรมะนั้นเราไม่ต้องแก้ไขบ่อยอยู่แล้ว แต่ต้องแก้ไขความเชื่อ แก้ไขการกระทำของพุทธบริษัท ก็เลยตั้งใจว่า จะต้องเทศน์กันอย่างตรงไปตรงมา ไม่ต้องเกรงใจใคร ไม่ว่าใครอยู่ในที่นั้น ถ้าทำผิดก็ต้องเทศน์ว่าผิด ถ้าทำถูกก็ต้องบอกว่าถูก จึงได้ตั้งใจไว้ในใจอย่างนี้เมื่อได้ตั้งใจอย่างนี้แล้ว ก็ได้กระทำตามอุดมการณ์ เพราะฉะนั้นเมื่อไปเทศน์เมืองไหน เขาก็หาว่าด่าเขา เพราะไปแนะนำเขาให้เลิกไหว้ผีสังเวยตาให้เลิกไหว้อะไรๆ ที่ไม่ควรจะไหว้ ให้มีความจงรักภักดีต่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ใครทำอะไรไว้ตรงไหนก็ไปไหว้กันทั้งนั้นแม้รูปเทวดาหน้าโรงแรมคนก็ไปไหว้กันเต็มไปหมด ดูแล้วก็แสนจะสงสารญาติโยมทั้งหลาย ว่าทำไมจึงมกมายกันอยู่อย่างนี้แล้วมีใครบ้างในเมืองไทยนี้ ที่จะกล้าบอกกับญาติโยมอย่างนั้น ใครจะกล้าเทศน์กับญาติโยมอย่างนั้นเขาไม่กล้าเพราะกลัวว่าจะไปขัดผลประโยชน์อะไรๆ เข้า ไม่คิดจะสอนคนให้เข้าใจธรรมะ คิดแต่ว่าจะเอาใจญาติโยมเพียงประการเดียว แล้วศาสนา มันจะไปรอดได้อย่างไรพระเจ้าอโศกมหาราชขึ้นครองราชย์ ณ นครปาฏลิบุตร ทรงหันมานับถือพระพุทธศาสนาและทำนุบำรุงพระสงฆ์อย่างมากมาเป็นเหตุให้เดียริถีย์และผู้เห็นแก่ลาภสักการะเข้ามาบวชในพระศาสนาจำนวนมาก แสดงธรรมวินัยเคลื่อนคลาตแตกแยกออกไปมากมาย เฉพาะนิกายใหญ่มีถึง ๑๘ นิกาย พระเจ้าอโศกจึงทรงจัดการ

ชำระการพระศาสนา ทรงอาราธนาพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระเป็นประธานจัดทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ณ พระนครปาฏลีบุตร เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖ ทรงสร้างมหาวิหาร ๘๔,๐๐๐ แห่ง จัดทำศิลาจารึกประกาศธรรมตามนโยบายธรรมวิชัยทั่วมหาอาณาจักร ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาคุ้มครองอุปถัมภ์ทุกศาสนา ทรงส่งสมณทูต ๙ สายไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในแคว้นที่อยู่ในพระราชอำนาจและในต่างประเทศห่างไกล ศิลปกรรมเจริญรุ่งเรือง เริ่มมีสถาปัตยกรรมที่ทำด้วยศิลาแพร่หลายในชมพูทวีปเป็นครั้งแรก การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น ภายหลังสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว เหล่าพระสาวกสาวิกาก็ได้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นลำดับ บรรลุถึงสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระครั้งทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ได้ดำริอย่างนี้ว่าในอนาคตพระศาสนาจะตั้งมั่นอยู่ด้วยดีในประเทศไหนหนอแล เมื่อท่านใคร่ครวญอยู่ จึงได้มีความคิดว่าพระศาสนาจักตั้งมั่นอยู่ด้วยดีในปัจฉินตชนบท ภายหลังจากนั้นพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งพระเถระผู้มีความรู้ความสามารถเหล่านั้นไปประกาศพระพุทธศาสนายังประเทศต่างๆ รวม ๙ สายด้วยกัน คือ

สายที่ ๑ ส่งพระมัชฌันติกเถระไปยังรัฐกัศมีร์คันธาระ

สายที่ ๒ ส่งพระมหาเทวเถระไปยังมทิสกมณฑล

สายที่ ๓ ส่งพระรักขิตเถระไปยังวนวาสีชนบท

สายที่ ๔ ส่งพระโยนกธรรมรักขิตเถระไปยังอปรันตกชนบท

สายที่ ๕ ส่งพระมหาธรรมรักขิตเถระไปยังมหารัฐชนบท

สายที่ ๖ ส่งพระมหารักขิตเถระไปยังโลกเป็นที่อยู่ของชาวโยนก

สายที่ ๗ ส่งพระมัชฌิมเถระไปยังชนบทอันเป็นส่วนหนึ่งแห่งหิมวันตประเทศ

สายที่ ๘ ส่งพระโสณเถระและพระอุตตรเถระไปยังสุวรรณภูมิชนบท

สายที่ ๙ ส่งพระมหินทเถระ พระอัญญเถระ พระอุตตยเถระ พระสัมพลเถระ และ

พระภัททสาเถระ ไปยังเกาะดัมพปณฺฑิทวีปหลักการและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าพุทธสาวกจนตราบเท่าปัจจุบันนี้ ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มวลมนุษย์ โดยหลักการก็คือ ให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ ๓ ประการ คือ

๑) ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาตินี้

๒) สัมปรายิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในชาติหน้า

๓) ปรมัตถประโยชน์ ประโยชน์อย่างยิ่งตามหลักหน้าที่ของพระก็คือ การให้ธรรมแก่ประชาชน เรียกว่า ธรรมทาน แต่การให้ธรรมให้อย่างไร ถ้าพูดให้เข้าใจ เช่น เทศน์ แสดงธรรม บรรยายธรรม อันนี้แน่นอนชัดเจน แต่การให้ธรรมนี้ให้โดยไม่ต้องพูด พระอัสสชิ ท่านเดินไปบิณฑบาตในเมืองราชคฤห์ แต่อาการปรากฏตัวของท่านเป็นการให้ธรรมแก่อุบาสกอุบาสิกา คือ ท่านพระสารีบุตร โดยไม่ต้องพูดเลยอุบาสกอุบาสิกาเหล่านั้นเมื่อเห็นพระอัสสชิผู้มีอาการสงบ งามสง่า และมีลักษณะของผู้ได้ฝึกฝนพัฒนาตนอย่างดีแล้ว ก็เกิดความประทับใจ เลื่อมใส กล่าวคือแม้จะแสดงธรรมไม่เป็น เทศน์ก็ไม่เก่ง แต่สามารถทำตัวเป็นแบบอย่างได้พระพุทธองค์ได้ส่งพระอรหันตสาวกจำนวน ๖๐ รูป เดินทางไปประกาศพรหมจรรย์หรือหลักธรรมคำสอน ซึ่งเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งแรก และหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ ๙ เดือน เมื่อเสด็จพุทธกิจแสดงธรรมที่ถ้ำสุกรขาตาแล้ว ก็เสด็จประทับที่วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ ประเทศอินเดียในปัจจุบัน วันนั้นตรงกับวันเพ็ญเดือนมาฆะหรือเดือน ๓

(วันมาฆบูชา) เวลาบ่าย พระอรหันตสาวกจำนวน ๑,๒๕๐ รูป ได้มาประชุมกัน ณ ที่ประทับของ พระพุทธเจ้า เกิดเป็นองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ คือ

- ๑) เป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓
- ๒) พระสงฆ์จำนวน ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย
- ๓) พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อิณ္ญา ๖
- ๔) พระสงฆ์ทั้งหมดได้รับการอุปสมบทโดยตรงจากพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ คำสอนที่เป็นหลักสำคัญในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาแก่พระอรหันต์ เพื่อให้ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานต่อไป เป็นแนวทางปฏิบัติธรรม ให้ยึดหลักธรรม แบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ

๑) หลักการ ๓ ได้แก่ (๑.๑) การไม่ทำบาปทั้งปวง คือการงดเว้น การลด ละ เลิกการ ทำบาปทั้งปวง ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ (๑.๒) การทำกุศลให้ถึงพร้อม คือ การทำความดีทุกอย่าง อันเป็นกุศลกรรมบถซึ่งเป็นแบบของการทำดี ๑๐ อย่าง อันเป็นความดีทางกาย ทางวาจา และ ทางใจ (๑.๓) การทำจิตให้ผ่องใส คือ การทำจิตของตนให้ผ่องใสที่แท้จริงเกิดขึ้นจากการละบาปทั้ง ปวงด้วยการถือศีลและบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อมด้วยการปฏิบัติสมณะและวิปัสสนา จนได้บรรลุอรหัตผล อันเป็นความผ่องใสที่แท้จริง

๒) อุตมการณ์ ๔ ได้แก่ (๒.๑) ความอดทน คือ ความอดกลั้น ไม่ทำบาปทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ (๒.๒) ความไม่เบียดเบียน คือ การงดเว้นจากการทำร้าย รบกวน หรือเบียดเบียนผู้อื่น (๒.๓) ความสงบ คือ ปฏิบัติตนให้สงบทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ (๒.๔) นิพพาน คือ การดับทุกข์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นได้จากการดำเนิน ชีวิตตามมรรคมรรค ๘

๓) วิธีการ ๖ ได้แก่ (๓.๑) ไม่ว่าร้าย คือ ไม่กล่าวให้ร้ายหรือ กล่าวโจมตีใคร (๓.๒) ไม่ทำร้าย คือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น (๓.๓) สำรวมในปาติโมกข์ คือ ความเคารพระเบียบวินัย กฎ กติกา กฎหมาย รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม (๓.๔) รู้จักประมาณ คือ รู้จักความพอดี ในการบริโภคอาหารหรือการใช้สอยสิ่งต่างๆ (๓.๕) อยู่ในสถานที่ที่สงัด คือ อยู่ในสถานที่สงบมี สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม (๓.๖) ผีกลัดจิตใจให้สงบ คือ ผีกลัดชำระจิตให้สงบมีสุขภาพ คุณภาพ และ ประสิทธิภาพที่ดีการหยาบธรรมะซึ่งมีมากมายหลายหัวข้อไปขยาย เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้อง เผยแผ่พระพุทธศาสนาและกล่าวไว้ว่า พระธรรมทูตและพระนักเผยแผ่พระศาสนาทั้งในประเทศและ ต่างประเทศต้องดำเนินตามนโยบายการเผยแผ่พระศาสนาหรือธรรมประกาศนโยบายที่พระพุทธองค์ ทรงประทานแก่พระอรหันต์รุ่นแรก ๖๐ รูป ซึ่งขยายเป็นนโยบาย ๕ ข้อ ดังต่อไปนี้

๑) ตกปลานอกบ้าน หมายถึงการออกไปสอนธรรมนอกวัดเพื่อดึงคนเข้าหา พระศาสนา สมัยนี้เราสามารถอาศัยสื่อต่างๆ ส่งธรรมออกไปถึงชาวบ้านโดยที่ตัวเรายังอยู่ภายในวัด

๒) ประสานสิบทิศ หมายถึงการรวมคนดีมีฝีมือนอกวัดมาช่วยงานเผยแผ่พระศาสนา ที่จัดขึ้นทั้งในวัดและนอกวัด

๓) ผูกมิตรทั่วหล้า หมายถึงการยื่นไมตรีจิตมิตรภาพให้กับคนทุกคน แม้กระทั่งเพื่อน ร่วมโลกที่นับถือศาสนาอื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

๔) บริหารปัญญา หมายถึงการศึกษาหาความรู้เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการเผยแผ่ พระศาสนาและการสร้างเครือข่ายแห่งปัญญาเพื่อใช้เป็นที่ปรึกษาและแหล่งอ้างอิง

๕) สาลิกาป้อนเหยื่อ หมายถึงการลงมือเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยลีลาการสอน ธรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย นั่นคือขึ้นต้นให้ต้นตอ เต้นชัดในตอนกลางชี้ทางในตอนจบการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้ามีรูปแบบหลายประการ เช่นการที่ทรงสามารถสร้างความสนใจ ความศรัทธาให้เกิดแก่อุปการะชีวิตที่เดินสวนทางกันระหว่างทางเสด็จไปอิสิปตนมฤคทายวัน เป็นเพียง การเสด็จพุทธดำเนินไปตามปกติ ที่เรียกว่าพุทธลีลาเท่านั้น แต่กลับเป็นอิริยาบถที่แปลกน่าสนใจ น่าประทับใจแก่คนได้พบเห็นเท่านั้นก็เป็นการเผยแผ่ธรรมแล้ว วิธีการในการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า สรุปเป็นแบบหลากหลาย เช่น

๑) อุปนิสินนกา เป็นการนั่งสนทนากัน ทำนองที่คฤทไทยพูดว่า จับเข่าคุยกัน ท่ามกลางบรรยากาศกันเอง ค่อยๆ เสริมสร้างแนวความคิด ความเห็นไปตามลำดับ อาจจะใช้เวลาบ้าง น้อยบ้าง ตามสมควรแก่ฐานะของผู้ฟังในขณะนั้นๆ

๒) ธรรมีกถาเป็นพระพุทธดำรัสสั้นๆ ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ในกรณีนี้ผู้ฟังมีความพร้อมที่จะฟัง คิดพิจารณา เช่น พระพุทธดำรัสประเภทคาถาทั้งหลาย เช่น “ร่างกายนี้ไม่นาน หนอ จักล้มลงเหนือแผ่นดิน พอวิญญานออกจากร่างแล้ว จะเป็นเหมือนท่อนไม้ที่หาสาระแก่นสาร ไม่ได้” คนฟังคิดพิจารณาตามที่ทรงแสดงสั้นๆ เพียงเท่านั้นก็สามารถบรรลุผลได้แล้ว

๓) โอวาทกถา ทรงประทานเป็นรูปโอวาทสั้นๆ ตามปกติแล้วจะทรงประทานแก่ พุทธบริษัทในการประกาศธรรมเช่น พระโอวาทปาติโมกข์ ที่แสดงถึงอุดมการณ์ หลักการ วิธีการด้วย ข้อความเพียง ๓ คาถากึ่งเท่านั้น หรือแม้ก่อนจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ที่จัดเป็นปัจฉิมวาจาของ พระพุทธเจ้าที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราขอเตือนเธอทั้งหลายให้ทราบไว้สังขารทั้งหลายมีความเสื่อม สลายไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำประโยชน์ตนและประโยชน์บุคคลอื่น ให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ ประมาทเถิด” ก็เป็นพระโอวาท

๔) อนุศาสนีกถา เป็นคำสอนในลักษณะซ้ำๆ ครั้งแล้วครั้งเล่า ย้ำเตือนอย่างต่อเนื่อง มักจะทรงสอนแก่พระภิกษุ สามเณร ภิกษุณี สามเณรี นางสิกขมานา อันเป็นพุทธบริษัทประเภท นักบวชที่อยู่ใกล้ชิด เช่นที่รับสั่งแก่พระอานนท์ความว่า “อานนท์ เราจักกระหนาบแล้วกระหนาบอีก ใครมีสภาระกัตั้งอยู่ได้ ใครไม่มีสภาระกัต้องออกไป” คำสอนประเภทความไม่ประมาท ความสามัคคี ความเพียรพยายาม สติสัมปชัญญะ อุดหนุน เป็นต้น จะทรงย้ำเตือนอยู่เสมอ

๕) ธรรมสากัจฉา คือ การสนทนาธรรม บางครั้งเป็นทำนองแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความเห็นกัน บางครั้งมาในรูปของคำถามดังกล่าว ปล่อยให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นบ้าง ทรงรับรอง ความเห็นเขาบ้าง เพิ่มเติมบ้าง ปรับปรุงบ้าง ปฏิเสธบ้าง ตามสมควรแก่กรณี

๖) ปุจฉาวิสัชนากถา คือ การสอนศีลธรรมแก่ประชาชน แบบการถามและการ ตอบในเรื่องที่จะสอนนั้น เพื่อทดสอบถึงพื้นฐานความรู้เดิมของผู้รับสอนว่ามีอยู่แค่ไหนเพียงไรเพื่อเป็น การกระตุ้นเร้าใจผู้ฟังให้เกิดความตื่นตัวอยู่เสมอ โดยมีวิธีการ ๓ วิธี คือ ก) ถามเพื่อให้ตอบ ข) ถาม เองตอบเอง ค) ให้ถามเพื่อตอบ

๗) ธรรมเทศนา คือการเทศน์หรือแสดง เป็นลักษณะการชี้บอกเหตุผลในเรื่อง นั้นๆ ข้อความส่วนมากจะค่อนข้างยาว เช่น พระสูตรในพระสุตตันตปิฎก ในการแสดงแนวใดก็ตาม

สามารถแบ่งเป็นช่วงใหญ่ๆ ได้ ๓ ช่วง เช่นโครงสร้างในอนัตตลักขณสูตรได้มองเห็นปัญหาของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันว่า เกิดจากการขาดช่องว่างในการสื่อสารธรรม เพราะมีสาเหตุใหญ่ๆ อยู่ ๓ ประการ คือ

๑) ผู้เผยแผ่ขาดความรู้ความแตกฉานในธรรม มีความรู้ชั้นสัญญาไม่ถึงขั้นทัญญูและญาณ

๒) ผู้เผยแผ่ขาดความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดธรรม ไม่เคยฝึกการพูดในที่ชุมนุมชนหรือพัฒนาบุคลิกภาพ ใช้เสียงเบา ใช้บาลีมาก ยกหัวข้อธรรมมาก ไม่มีการเตรียมตัว ไม่สังเกตคนฟัง ติดรูปแบบ ใช้เวลามาก

๓) ผู้เผยแผ่ขาดความพอใจ เต็มใจ และความรักในการสอนธรรม เผยแผ่ธรรมมีแต่การตั้งรับ ไม่ค่อยทำแบบเชิงรุกปัญหาในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของคณะสงฆ์ไทยนั้นมิสาเหตุมาจากการที่พระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยไม่เข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบันจึงสื่อกับประชาชนไม่ได้และเป็นผู้นำจิตวิญญาณไม่ได้ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชนเป็นเพียงพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ การที่มีพระสงฆ์เข้าใจพุทธธรรมได้ลึกซึ้ง เข้าใจชีวิตและสังคมในปัจจุบัน และมีความสามารถในการสื่อสาร มีความสำคัญต่อประเทศไทยและต่อโลกมากสมควรที่รัฐบาลและทางการคณะสงฆ์จะให้ความสนใจต่อเรื่องนี้ให้มากที่สุด การเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากในชมพูทวีปจนหลังจากที่พระพุทธองค์ทรงปรินิพพานแล้วเหล่าพระสงฆ์สาวกต่างก็ได้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาเรื่อยมา จนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พระองค์ทรงให้การอุปถัมภ์การทำตติยสังคายนา ครั้นเสร็จแล้วได้อาราธนาให้พระโมคคัลลิตบุตรติสสะเถระเลือกสรรพระอรหันต์ส่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังนานาประเทศ จำนวน ๙ สาย เมื่อ พ.ศ.๓๐๓ พระพุทธศาสนาจึงได้แพร่หลายออกไปนอกประเทศอินเดียแต่ครั้งกระนั้น โดยพระโสณเถระกับพระอุตตรเถระ ได้เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตมายังดินแดนสุวรรณภูมิ พระสงฆ์สาวกทั้งหลายทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับจนกระทั่งพระพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพาน หลังจากนั้นพระสาวกได้ทำหน้าที่สืบต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามสายของอาจารย์และศิษย์ด้วยวิธีบอกต่อๆ กันด้วยปากต่อปาก ที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” จนถึงการทำตติยสังคายนา โดยมีพระโมคคัลลิตบุตรติสสะเถระเป็นประธานในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พ.ศ.๒๓๕ และได้มีการคัดเลือกพระสงฆ์แบ่งออกเป็นสายๆ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่างๆ มีหลักฐานปรากฏว่า พระโสณเถระและพระอุตตรเถระได้มาประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่สุวรรณภูมิประเทศการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยก่อนนั้น ได้ทำกันหลายรูปแบบ ได้แก่ การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใสการสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรมไปตามลำดับ โดยที่พระพุทธเจ้าทรงประทานหลักการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือเป็นหลักปฏิบัติว่า ให้แสดงธรรมมีเหตุมีผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจในแต่ละแง่แต่ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตเมตตาอนุเคราะห์มุ่งจะให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ แสดงธรรมไม่ยกตน ไม่เสียดสีชมผู้อื่น นับแต่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยในราวพุทธศักราช ๕๐๐ เป็นต้นมาพระพุทธศาสนาก็รุ่งเรืองมาโดยตลอด โดยอาศัยการเผยแผ่ของบูรพาจารย์ผู้แตกฉานในพระธรรมวินัยเป็นกำลังสำคัญในยุคปัจจุบันมีพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยหลายต่อหลายรูปที่ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ หนึ่งในพระนักเผย

แผ่เหล่านั้น พระโพธิญาณเถร หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อสามัญว่า “หลวงพ่ocha สุภโท” นั้น กล่าวได้ว่าเป็นพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีบทบาท ผลงานโดดเด่นมากที่สุดรูปหนึ่ง เพราะท่านมีเทคนิควิธีการเผยแผ่ที่โดดเด่นเป็นเฉพาะตน มีการยกอุปมาอุปมัยแสดงเหตุผลให้ผู้ฟังเข้าใจได้แจ่มชัด การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาขยายกว้างออกไป มีผู้เคารพ เลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแห่งการปฏิบัตินั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก การเผยแผ่ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้ามีวิธีดำเนินงานในการประสานมนุษย์สัมพันธ์ โดยตระหนักในเหตุ ๓ ประการอยู่เสมอ และในทุกๆ กรณีที่พระองค์ทรงดำเนินการ คือ

๑) ทรงค้นหาพื้นเพเดิมของเขา

๒) ทรงวิจัยถึงความต้องการของเขา

๓) ทรงรู้วิธีเข้าถึงจิตใจของเขา ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นที่แพร่หลายในบุรพกาล พระสงฆ์สาวกนับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย เป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท และยังถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักการศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่โดยพระองค์ทรงแสดงเองและส่งพระสาวกไปเผยแผ่ทั่วทุกทิศพระพุทธรูปองค์ทรงถือว่าการประกาศพระพุทธศาสนาเป็นงานหนัก เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองได้ เป็นงานแรกที่พระพุทธองค์ทรงดำริและทรงกระทำ แม้กระทั่งลมหายใจสุดท้าย โดยทรงสั่งสอนพระสาวกจนบรรลุคุณพิเศษ ส่วนมากเป็นพระอรหันต์ทรงตรัสสอนให้มีคุณสมบัติ มีวิธีการ และหลักการที่เหมาะสมทุกด้าน เพื่อให้การเผยแผ่แก่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ หลากหลายประการได้จำแนกรูปแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในปัจจุบันไว้ดังนี้

๑) การเทศนาธรรม คือ การแสดงธรรมสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งวิธีนี้พระภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมเป็นประจำ

๒) ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะย่นและผู้ฟังจะต้องมีสติในการพูด เพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังเป็นพิเศษ เป็นวิธีการที่น่าสนใจ

๓) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจง หรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ผู้อื่นเข้าใจ

๔) สันทนาธรรม คือ การพูดจาหารือในหลักธรรม เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลาง

๕) การสอนสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิและเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขารตามหลักไตรลักษณ์

๖) การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ เช่น การใช้หนังสือธรรมะการใช้วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ม้วนเทป เป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ศาสนาธรรมโดยอาจจำหน่ายแจกไปในกลุ่มที่ไม่มีเวลาจะได้ศึกษาธรรมะด้วยตนเองและกล่าวว่า วัตถุประสงค์สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามี ๔ ประการ คือ

๑) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติศาสนา และพระมหากษัตริย์

๒) เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และให้คำแนะนำทางจิตใจแก่ประชาชน

๓) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างข้าราชการ ประชาชน พระสงฆ์และผู้นำทางศาสนาในการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชน

๔) เพื่อให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่ประเทศชาติและพระศาสนาตามสมควรแก่สมณวิสัย การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้กระบวนการพัฒนาปัญญาเป็นสื่อในการถ่ายทอด และกระบวนการพัฒนาทางปัญญานั้นจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบทั้งสามส่วน ได้แก่ ปัจจยภายนอก หรือปรโตโฆสะ คือการกระตุ้น การแนะนำ การสั่งสอน, ปัจจยภายใน หรือโยนิโสมนสิการ คือกระบวนการคิดที่ถูกต้อง และการฝึกอบรมตามมรรควิธี คือ การฝึกอบรมกาย อบรมจิต ตามแนวไตรสิกขา

สรุปว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นได้ดำเนินการมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลหลังจากที่พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้แล้วทรงมีพระมหากษัตริย์คุณโปรดแสดงธรรมที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้แล้วเพื่อให้สัตว์โลกหรือเวไนยสัตว์ผู้มีธุลีคือกิเลสในปัญญาจกษณ้อยซึ่งเป็นผู้สามารถจะรู้ทั่วถึงธรรมที่พระองค์จะแสดงได้ และเมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมให้แก่สาวกแล้ว พระพุทธองค์ก็ทรงส่งสาวกไปประกาศพระธรรม เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ต่อเนื่องกันมาเป็นลำดับเป็นระยะเวลายาวนานจนถึงปัจจุบัน ซึ่งรูปแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นได้มีการหลายรูปแบบเช่นกัน เช่น การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรมไปตามลำดับ โดยอาศัยพระบูรพาจารย์ผู้แตกฉานในพระธรรมวินัยเป็นกำลังสำคัญ

ตอนที่ ๒ สภาพทั่วไปของการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากคำถามการวิจัยข้อที่ ๒ สภาพทั่วไปของการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร

สภาพทั่วไปของการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า

๒.๑. สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๓๗๑ รูป/คน เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วได้วิเคราะห์ข้อมูลตามความคิดเห็นของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒.๑.๑ กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา เหตุผลการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรม

กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ จำนวน ๓๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๘๒ มีเพศหญิง จำนวน ๓๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๙๐ มีระดับการศึกษา จำนวน ๑๓๒ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๖๐ มีชอบการปฏิบัติธรรม จำนวน ๑๖๑รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔๐

๒.๑.๒ ระดับความคิดเห็นของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรม

เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๕๔) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒.๒ สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม จำนวน ๗ รูป กลุ่มพระวิปัสสนาจารย์ จำนวน ๖ รูป กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน ๖ รูป กลุ่มผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม จำนวน ๖ คน รวมทั้งสิ้น ๒๕ รูป/คน เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความตามขั้นตอนวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ด้านสถานที่

จุดแข็ง (S=Strengths) คือ มีการแบ่งแยกที่พัก ตามเพศของผู้ใช้ มีความสะอาด บรรยากาศร่มรื่นมีต้นไม้เยอะ มีการจัดสถานที่สำหรับการเดินจงกรม มีอาคารนั่งฟังธรรมะบรรยายเพียงพอ มีอาคาร ศาลามีอากาศถ่ายเทสะดวกไม่อึดอัด มีอาหารพร้อมเพียงพอ สะอาดถูกสุขอนามัย สถานที่เป็นระเบียบ เรียบร้อย สถานที่มีความสงบ ไม่มีเสียงดังรบกวนที่พักรมีการป้องกันสัตว์และแมลง มีห้องน้ำ ห้องสุขาสะอาดและเพียงพอในช่วงปกติ มีที่ฝึกปฏิบัติกว้างขวาง โลง ไม่แออัด

จุดอ่อน (W=Weaknesses) คือ ภาระเรื่องค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าใช้จ่ายในการจัดและสร้างสถานที่ให้มีความพร้อมได้อย่างเพียงพอ มีความเก่าแก่ สกปรก รกรุงรัง อาคารที่พักที่อบร้อมร้อนอึดอัดอากาศไม่ถ่ายเท ที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาไม่เพียงพอในช่วงเทศกาล สถานที่กลางแจ้งมีแมลงรบกวนยุ่งเยอะไม่มีร่มเงาของต้นไม้ ทางเดินระหว่างอาคาร ถนนหนทางเดินภายนอกภายในซรุขระเป็นหลุมเป็นบ่อ เป็นโคลน ขาดงบประมาณในการพัฒนาสถานที่

โอกาส (O=Opportunities) คือ มีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดมากขึ้นเพื่อรองรับพุทธศาสนิกชนเข้าไปปฏิบัติภาวนา มีการอบรมปฏิบัติธรรมระยะสั้นและระยะยาวเพื่อตอบสนองความปรารถนาของผู้เข้ามาปฏิบัติ สังคมยังวุ่นวายสำนักปฏิบัติธรรมยิ่งถูกสังคมต้องการมากขึ้นเหมือนผู้ป่วยโรงพยาบาล เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมจึงง่ายกว่าประเทศอื่นๆ สภาพเศรษฐกิจ ครอบครัวยุคใหม่มีความเครียดความทุกข์จึงหันหน้าเข้าหาวัดที่พึ่งทางใจ สามารถใช้สื่อในการเผยแผ่และข้อมูลออนไลน์ประชาสัมพันธ์ทางไกลได้และประหยัดค่าใช้จ่าย

ปัญหาอุปสรรค (T=Threats) คือ ภาครัฐยังไม่สนับสนุนเต็มที่ เศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย ผู้ไม่หวังดีเข้ามาหวังผลประโยชน์จากวัด ขมรวาสเปิดสำนักกรรมฐานแข่งกับพระข้อมูลถูกบิดเบือนสร้างความเสียหายกับภาพพจน์ของพระและศาสนาโดยสื่อเทคโนโลยี

ด้านวิทยากร

จุดแข็ง (S=Strengths) คือ วิทยากรมีความเข้าใจหลักธรรมะในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความเป็นผู้นำ วิทยากรมีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรม วิทยากรมีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรม พระภิกษุมีข้อวัตรปฏิบัติ จริยวัตรตรงตามละ บรรยายธรรม วิทยากรสามารถพูดให้คนเห็นความสำคัญของการปฏิบัติธรรมได้

จุดอ่อน (W=Weaknesses) คือ พระในวัดขาดความเมตตาเอื้ออาทรและการปรับตัวให้เข้ากับชาวบ้าน พระวิทยากรไม่เพียงพอขาดความสามารถในการบรรยายธรรม อบรมกรรมฐาน พระในวัดทำตัวไม่สำรวมไม่อยู่ในพระธรรมวินัย ขาดข้อวัตรปฏิบัติ และจริยวัตร พระไม่ปฏิบัติภาวนา และศึกษาหาความรู้ในทางธรรม พระไม่ส่งเสริมเด็ก เยาวชนในการปฏิบัติและรักวัด รักพระพุทธศาสนาตั้งแต่วัยเยาว์ พระไม่ปรับการสอนให้เข้ากับวัย

โอกาส (O=Opportunities) คือ สังคมไทยให้เกียรติพระผู้เป็นผู้นำ คนไทยส่วนมากให้ความเคารพนับถือเชื่อฟังพระแม้จะเป็นพระบวชใหม่ก็ตาม ชาวต่างชาติสนใจปฏิบัติธรรมมากขึ้น เทคโนโลยีทำให้สามารถใช้สื่อช่วยในการเผยแผ่ เทคโนโลยีช่วยให้การเผยแผ่กว้างไกลออกไปมากและใช้ต้นทุนน้อยในการแจ้งข่าวสารเทคโนโลยีสามารถทำหนังสือคู่มือในการช่วยสอน เป็นสื่ออบรมพระใหม่ได้ คนไทยยังรักการให้ทานช่วยเหลือพระสงฆ์

ปัญหาอุปสรรค (T=Threats) คือ ชาวพุทธมักแก่งแย่งชิงดี ตำแหน่ง ทะเลาะประจานกันเอง เหมือนสาวไส้ให้กาгин สื่อมักเสนอแต่ข่าวในด้านลบของพระ คนส่วนใหญ่ยังมองว่าพระต้องแยกออกจากสังคมอยู่ จึงจะเป็นพระที่ดีจริง กฎหมาย ยังจำกัดสิทธิเสรีพระ ในการออกเสียง ในขณะที่พระยังคงต้องอยู่ใต้กฎหมาย ขรวาส/แม่ชีหันมาอบรมแทนพระ ยังมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกกันอยู่ เยอะ ไม่ปลูกฝังการภาวนาให้ไปสู่นิพพานได้

ด้านการบริหาร

จุดแข็ง (S=Strengths) คือ เจ้าสำนักสนใจเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติธรรม และเผยแผ่ธรรมะอย่างแท้จริง มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจนเป็นระบบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการดูแลรักษาความปลอดภัยทั้งภายในภายนอก ไม่ดำเนินการในลักษณะเชิงธุรกิจ มีการจัดการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดปีและทำตารางอบรมไว้อย่างชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์ โครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ จัดบุคลากรไว้เพียงพอ มีการจัดการดูแลเรื่องสุขอนามัย

จุดอ่อน (W=Weaknesses) คือ ผู้บริหารไม่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนไม่เห็นความสำคัญและไม่เข้าใจในหลักบริหาร ขาดการบริหารจัดการดูแลในสถานที่ให้เป็นสัปปายะ เช่น ที่พัก อาหาร ห้องน้ำ สุขอนามัย ความปลอดภัย ธุรการ การต้อนรับ ขาดการวิจัยและพัฒนาองค์กร เช่น งานบริหารบุคคล บริหารเงิน บริหารงาน เป็นต้น ขาดการบริหารความเสี่ยงของโครงการ ขาดการอบรมส่งเสริมและพัฒนาวิทยากร ไม่มีการติดตามผลเพื่อทราบปัญหาต่างๆในการนำมาพัฒนา ให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

โอกาส (O=Opportunities) คือ แหล่งความรู้ในการบริหารจัดการสามารถหาได้ง่าย สะดวก รวดเร็วและประหยัดมากขึ้นเพราะเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต เป็นต้น สามารถขอความร่วมมือในการอบรมจากหน่วยงานที่ชำนาญและเป็นมืออาชีพ สามารถศึกษาดูงานจากสำนักปฏิบัติที่ดีที่ประสบผลสำเร็จเพื่อนำมาพัฒนาวัดต่อไป เทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายง่าย

ขึ้นและเห็นภาพชัดเจนขึ้น สังคมให้การยอมรับวัดที่มีการบริหารและจัดการเป็นระบบระเบียบเรียบร้อยดีงาม

ปัญหาอุปสรรค (T=Threats) คือ ขาดงบประมาณในการบริหาร ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์กร มีผู้แสวงหาผลประโยชน์จากสำนักปฏิบัติธรรมหรือวัดที่มีชื่อเสียง มากกว่าจะช่วยพัฒนา ความไม่ซื่อสัตย์ จริ่งใจ ต่อพระศาสนาและต่อวัดของคน ทั้งในและนอกองค์กร ความแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นในลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ของคนในสังคม ขาดเมตตาธรรม คนในสังคมขาดพรหมวิหารและสังคหวัตถุธรรม ยังความสามัคคีให้เกิดขึ้นไม่ได้ ภัยเบียดจากศาสนาอื่น

ตอนที่ ๓ นำเสนอแนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากคำถามการวิจัยข้อที่ ๓ แนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรเป็นอย่างไร

แนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า

๑. รูปแบบการแสดงธรรมเทศนา คือนักเทศน์แบบไม่อ่านหนังสือ แต่ถือหนังสือเทศน์เป็นคัมภีร์ประกอบไว้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพ การเทศน์แบบนี้เป็นการแสดงถึงความสามารถของนักเทศน์ที่มีไหวพริบ ปฏิภาณ ความเฉลียวฉลาดในการแสดงธรรมะนักเทศน์แบบนี้ต้องมีความรู้และได้รับการฝึกฝนตนเองมาเป็นอย่างดี มีนิทานสาธกและยกเรื่องที่คนสนใจมาประกอบ การเทศนาจะไม่เป็นยาขม แต่จะเป็นที่นิยมชมชอบ เพราะนิทานจะช่วยในการขยายธรรม จะเป็นเทศนาที่เข้าใจง่าย ฟังง่าย และง่ายต่อการจดจำนำไปประพฤติปฏิบัติการเตรียมตัวของการเป็นนักเทศน์ที่ดีนั้นจะต้องเตรียมสิ่งที่พื้นฐาน ดังนี้ เตรียมตัว เตรียมใจเตรียมวิจัยผู้ฟัง เตรียมหลักการเทศน์

๒. รูปแบบการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรมคือ กล่าวธรรมะหรือแสดงธรรมโดยการยืนปาฐกถาธรรม ที่ไม่เน้นรูปแบบพิธีในการแสดงธรรม เป็นการกล่าวธรรมแก่ผู้รับฟังด้วยการเล่าเรื่องเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้ประสบหรือพบเห็นในปัจจุบันของบ้านเมืองแล้วสอดแทรกธรรมะในพระพุทธศาสนาเข้าไปให้เป็นที่น่าสนใจการรับอาราธนาบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม จะเป็นผู้ได้รับอาราธนาให้เป็นผู้แสดงธรรมตามความต้องการของผู้จัดในโอกาสต่างๆ เช่น โครงการอบรมคุณธรรมสำหรับข้าราชการ โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนนักศึกษา เยาวชน ประชาชน การประชุมสัมมนาและอื่นๆ

๓. รูปแบบปฏิบัติและวิธีฝึกปฏิบัติคือ การจัดรูปแบบการฝึกอบรมเน้นความเป็นธรรมชาติ กลมกลืนกับธรรมชาติ ไม่เน้นสิ่งปลูกสร้างให้แปลกไปจากธรรมชาติ มีการปลูกต้นไม้เสริมให้มีความสงบร่มรื่น เหมาะสำหรับการฝึกบำเพ็ญภาวนาการเน้นนำหลักธรรมที่สูงกว่าหลักธรรมขั้นพื้นฐานมาใช้ฝึกอบรมจิตและพัฒนาปัญญา ที่เรียกว่าปฏิบัติธรรมด้วยวิธีภาวนาหรือบำเพ็ญกัมมัฏฐาน โดยการปลีกตัวออกจากสังคม ไปอยู่ที่วัด ไปอยู่ที่สำนักปฏิบัติหรือสู่สถานที่สงบอื่นๆ เพื่อหาวิธีควบคุมจิตใจให้ได้ดีที่สุด

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลสภาพทั่วไปของการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑) ความคิดเห็นของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามสถานที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **บรรจง โสตาดีและคณะ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” ผลการวิจัยพบว่าแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ สรุปได้ ๖ ด้าน คือ ๑) แนวทางพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ ๒) แนวทางพัฒนาด้านบุคลากร ๓) แนวทางพัฒนาด้านการบริหารจัดการ ๔) แนวทางพัฒนาด้านรูปแบบปฏิบัติ/วิธีฝึกปฏิบัติ ๕) แนวทางพัฒนาด้านผลกระทบ ๖) แนวทางพัฒนาด้านงบประมาณ^๑

๒) ความคิดเห็นของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านวิทยากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทงศ์ ลำประไพ และ นาริรัตน์ พลบจิตต์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้ปัจเจกชนวิธี ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน” จากผลการวิจัยพบว่า ๑) การนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตซึ่งได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับปัจเจกชนวิธีตามหลักพระพุทธศาสนา คือ องค์ความรู้เพื่อการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริโภคปัจจัย ๔ ในการดำรงชีพซึ่งเป็นที่สนใจของผู้แสวงหาทางเลือกในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาว่าตนเองจะมีชีวิตรอดอย่างมีคุณภาพได้แนวคิดเกี่ยวกับปัจเจกชนวิธีตามหลักพระพุทธศาสนาโดยจะพิจารณาในส่วนต่างๆ ดังนี้(๑) การพิจารณาการบริโภคเครื่องนุ่งห่ม พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้พิจารณาเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มว่า ผ้าทุกผืนที่พระภิกษุใช้นุ่งห่ม ไม่ว่าจะเป็น จีวร สบง อังสะ สังฆาฏิ เหล่านี้เป็นต้น จีวรที่เราใช้สอยกันเป็นเพียงวัตถุธาตุ และพระภิกษุที่บริโภคจีวรก็เป็นเพียงวัตถุการใช้เครื่องนุ่งห่มนั้นก็เพื่อจะบำบัดความหนาว(๒) การพิจารณาการบริโภคอาหาร การบริโภคอาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเรื่องการบริโภคอาหาร ต้องอาศัยหลักพิจารณาเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการบริโภคอาหาร (๓) การพิจารณาการบริโภคที่อยู่อาศัย เรื่องที่อยู่อาศัยก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่พึงประสงค์จากการใช้เสนาสนะ จะต้องปฏิบัติตามหลักคำสอนที่ทรงให้พิจารณาด้วยอุบายวิธีแยบคายและต้องการให้มีการพิจารณาอยู่บ่อยๆ เพื่อค่อยๆ ปรับจิตใจให้ยอมรับความจริง(๔) การพิจารณาการบริโภคยารักษาโรค การใช้ยารักษาโรคในพุทธศาสนา ก็เพื่อระงับอาพาธหรือโรคต่างๆ อันเป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์เวทนา จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ จนมั่นใจว่าเมื่อบริโภคแล้ว ทุกขเวทนาในตนจะถูกระงับ

^๑บรรจง โสตาดีและคณะ, “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ก-ข.

อย่างแท้จริง๒) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามแนวการใช้ปัจเจกชนวิถีในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ดังนี้ (๑) จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชน ในตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้นำปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามแนวการใช้ปัจเจกชนวิถีในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ด้านความรู้จักพอประมาณตามมีตามได้ มีการพิจารณาตามมีตามได้ หรือ ยถาลาภสันโดษ หมายถึง เป็นผู้สันโดษตามมีตามได้ทั้งดีและไม่ดี (๒) ประชาชน ในตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้นำปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามแนวการใช้ปัจเจกชนวิถีในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ด้านความรู้จักพอประมาณตามกำลัง มีการประกอบอาชีพไม่ว่าจะเป็นอาชีพอะไรก็ตามต้องสร้างความเชื่อมั่นขึ้นในตนเองโดยการพิจารณา กำลังของเราว่าเราควรทำอะไร หรือมากเท่าไรจึงจะทำให้งานของเราสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (๓) ประชาชน ในตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้นำปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามแนวการใช้ปัจเจกชนวิถีในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ด้านความรู้จักพอประมาณตามความสามารถ มีการพิจารณาตามความสามารถ หมายถึง การรู้จักประมาณตน คือ การไม่ทะเยอทะยานจนเกินตัวหาเลี้ยงชีพตามความสามารถอย่างสม่าเสมอเป็นคนไม่ประมาทในอาชีพ การงาน และหน้าที่ เป็นอยู่อย่างมีสัมปชัญญะ๒

๓) ความคิดเห็นของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **บุญส่ง หาญพานิช**ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย” ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษามีความต้องการในระดับมากขณะที่สภาพเป็นจริงในปัจจุบันเกิดขึ้นในระดับค่อนข้างน้อยในทุกด้านที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการความรู้ได้แก่การสร้างความรู้การจัดเก็บความรู้การนำความรู้ไปใช้การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การบริการความรู้การสื่อสารความรู้การใช้เทคโนโลยีวัฒนธรรมการไว้วางใจวัฒนธรรมพลังร่วมนอลลิจ์เวอร์เคอร์สิ่งท้าทายและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความรู้ลักษณะงานที่ผู้บริหารมีความต้องการในระดับมากให้มีการนำองค์ความรู้ใหม่ๆซึ่งเกิดจากการบริหารจัดการความรู้ไปใช้ได้แก่การประกันคุณภาพการศึกษารองลงมาคือการพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตรเทคโนโลยีห้องสมุดการวิจัยการประเมินความดีความชอบการดำรงรักษาบุคลากรการสร้างนักวิชาการการกำหนดภาระงานของบุคลากร และการบริการความรู้ผู้บริหารมีความประสงค์ให้ในระดับมากให้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามหน่วยงานทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการมากขึ้นให้มีการบริการความรู้ในลักษณะของการร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบริการใน๕ด้านคือการเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะการถ่ายทอดความรู้การจัดอบรมสัมมนาการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงความรู้และการให้คำปรึกษารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่น่าเสนอเน้นด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และการบริการความรู้ซึ่งประกอบด้วย๑๐ด้านด้านวิสัยทัศน์คือการเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้และชุมชนนักวิชาการด้านภารกิจคือการผลิตถ่ายทอดและบริการความรู้ด้านนโยบายคือให้มีการแบ่งปันความรู้

๒) ทนงค์ ลำประไพ และนาริรัตน์ พลบจิตต์, “การใช้ปัจเจกชนวิถี ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก-ข.

อย่างทั่วถึงทั้งภายในและภายนอกสถาบันด้านเป้าหมายคือการพัฒนาวัฒนธรรมการแบ่งปันและเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมการบริการความรู้พัฒนานวัตกรรมองค์กรพัฒนาฐานความรู้อิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันและพัฒนาปฏิสัมพันธ์ความรู้ด้านการประเมินคือประเมินความสามารถและวัฒนธรรมของสถาบันด้านยุทธศาสตร์ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการความรู้ไว้ ๖ ยุทธศาสตร์คือยุทธศาสตร์ผู้บริหารยุทธศาสตร์นวัตกรยุทธศาสตร์ปฏิบัติสัมพันธ์ความรู้ยุทธศาสตร์การสื่อสารความรู้และเทคโนโลยียุทธศาสตร์การไว้วางใจและยุทธศาสตร์พลังร่วมด้านสำนักบริหารจัดการความรู้คือการวางแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการความรู้ด้านกระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนและบริการความรู้คือการเตรียมความพร้อมการกำหนดวิธีการแบ่งปันและเปลี่ยนและบริการการประเมินและปรับปรุงแก้ไขด้านผลการดำเนินการคือทำให้ได้วัฒนธรรมการแบ่งปันและเปลี่ยนความรู้และการบริการความรู้ชุมชนนวัตกรรมองค์กรพัฒนาฐานความรู้อิเล็กทรอนิกส์ปฏิสัมพันธ์ความรู้นวัตกรรมการเรียนรู้ผลิตภัณท์และการบริการ^๓

๔.๒.๑ อภิปรายผลนำเสนอแนวทางการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยจะได้อภิปรายผลความคิดเห็นของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

๑) ความคิดเห็นของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รูปแบบการแสดงธรรมเทศนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงกมล ทองคนารักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งสมถและวิปัสสนา ตลอดจนปัจจัยที่เกื้อกูลการปฏิบัติธรรม เช่น การตัดปณิธิ การแสวงหาภิกษุสงฆ์ การเลือกกรรมฐานที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติธรรม และสัปปายะในการปฏิบัติธรรม ล้วนมีผลต่อผู้เข้าปฏิบัติธรรม นอกจากนี้รูปแบบการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรมของชาวต่างประเทศในประเทศไทย ควรมีจัดโครงการปฏิบัติธรรมแยกตามกลุ่มของผู้เข้าปฏิบัติธรรม เช่น การจัดคำแนะนำเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจการปฏิบัติแต่ยังไม่พร้อมที่จะเข้าฝึกอบรม โครงการปฏิบัติธรรมเบื้องต้น โครงการปฏิบัติธรรมสำหรับผู้ที่เคยฝึกปฏิบัติมาก่อน และโครงการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมขั้นสูง ตลอดจนการจัดบวชให้แก่ชาวต่างชาติที่สนใจ นอกจากนี้ควรประยุกต์หลักสัปปายะ ๗ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการปฏิบัติธรรม^๔

^๓บุญส่งหาญพานิช, “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (ครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

^๔ดวงกมล ทองคนารักษ์, “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

๒) ความคิดเห็นของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ (ไสว โชติโก) และ คณะ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ยุทธศาสตร์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในอินเดีย” ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า การปฏิบัติศาสนกิจของพระธรรมทูต วัดไทยในอินเดีย ถือเป็นยุคทองของพระธรรมทูต วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธในอินเดียและชาวพุทธต่างชาติ ได้ประกาศเกียรติคุณของชาติให้ประจักษ์แก่คนทั่วโลก ในส่วนข้อเสนอแนะพบว่า พระธรรมทูตปัจจุบันมีจำนวนน้อยมาก การทำงานไม่เป็นทีม ขาดการมีส่วนร่วม ไม่มีเครือข่ายชาวพุทธระดับนานาชาติและองค์กรหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องสร้างสำนักงานพระธรรมทูตให้ชัดเจน เพื่อสร้างเครือข่ายในระดับองค์กรได้มีหลายด้านดังนี้ ๑. ด้านการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า พระธรรมทูตได้ให้การสงเคราะห์ด้านการศึกษา มีการสร้างโรงเรียนปัญจศีลและโรงเรียนต้นกล้า มีการสนับสนุนทุนการศึกษาให้และเด็กและเยาวชน ได้นำเยาวชนมาปฏิบัติธรรมในวัด มีการทำวัตรสวดมนต์ เจริญจิตภาวนา ในส่วนข้อเสนอแนะ พบว่า วัดยังไม่ได้สร้างเครือข่ายศูนย์การศึกษา เพื่อประสานงานกับองค์กรข้างนอกผู้สอนขาดทักษะด้านภาษาท้องถิ่นและการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนยังไม่เพียงพอ จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องเข้ามาช่วยเหลือ ๒. ด้านการสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า พระธรรมทูตเป็นสัญลักษณ์ของความเมตตา ได้มีการอนุเคราะห์ต่อผู้อื่น มีการแจกสิ่งของเครื่องใช้อุปโภค บริโภคและการดูแลรักษาพยาบาลให้ มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุเคราะห์การศึกษาเผยแผ่ ในส่วนข้อเสนอแนะพบว่า วัดยังขาดกองทุนเพื่อการสงเคราะห์สุขภาพชุมชน เมื่อประสบภัยพิบัติ ขาดทุนทรัพย์ในการบริหาร จึงจำเป็นอย่างยิ่งต้องหาแนวทางในการตั้งเป็นกองทุน หรือมูลนิธิขึ้น เพื่อจะเอื้อต่อการทำงานสงเคราะห์ด้านนี้ ๓. ด้านคุณสมบัติของพระธรรมทูต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าจากการปฏิบัติศาสนกิจของพระธรรมทูต ได้มองเห็นประโยชน์ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนา มีความมั่นใจในคุณค่า ความดีงามและมุ่งมั่นแน่วแน่ต่ออุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นประโยชน์ ที่เป็นคุณสมบัติของพระธรรมทูต ส่วนข้อเสนอแนะพบว่า พระธรรมทูตที่ทำงานไม่ต่อเนื่อง เกิดอาการท้อแท้ หหมดกำลังใจ รู้สึกเบื่อต่อภาระที่รับผิดชอบและเกิดความรู้สึกรู้ว่าการมาปฏิบัติหน้าที่พระธรรมทูต ทำให้ความรู้ ความสามารถของตนเองด้อยลง จำเป็นต้องสร้างกำลังใจและพึงพอใจในการทำงานให้มากขึ้น ๔. ด้านความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก พบว่าแนวความคิดเห็นของพระธรรมทูตได้เกิดรู้สึกมีความเสียสละ มีความรับผิดชอบด้านการเผยแผ่และได้ทุ่มเทกำลังกายและใจให้กับภารกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในส่วนข้อเสนอแนะพบว่า พระธรรมทูตควรพัฒนาทัศนคติต่อความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะจะขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ ขาดทักษะในด้านภาษาอังกฤษและการสื่อสาร จึงมีค่าเฉลี่ยน้อยตามอันดับ^๕

^๕พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ (ไสว โชติโก)และคณะ, “วิเคราะห์ยุทธศาสตร์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในอินเดีย”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก-ข.

๓) ความคิดเห็นของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบปฏิบัติและวิธีฝึกปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสนธยา ขมพู** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ศาสนาธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ กรณีวัดพระธรรมกายและวัดหนองป่าพง” ผลการวิจัยพบว่า

๑. วัดพระธรรมกายและวัดหนองป่าพง ใช้หลักไตรสิกขาเป็นพื้นฐานเหมือนกันในการฝึกจิต และทำใจของตนให้บริสุทธิ์ แต่ทั้งสองวัดต่างก็ใช้เทคนิค วิธีการ ต่างกัน ยกตัวอย่างวัดธรรมกายใช้การหายใจเข้า หายใจออก โดยเพ่งใจไปที่ศูนย์กลางกาย ที่เรารู้จักกัน คือ ศูนย์กลางกายฐานที่ ๗ แล้วภาวนาว่า สัมมา อรหัง โดยที่ไม่ยอมปล่อยให้จิตออกไปจากจุดศูนย์กลาง ในขณะที่วัดหนองป่าพง ใช้วิธีง่าย ๆ โดยใช้จิตตามดูการเคลื่อนไหวของร่างกาย หรือที่เราเรียกว่า สติ เอาสติจับตรงที่การหายใจเข้าออก แล้วภาวนาว่า พุทโธ

๒. หลักธรรมแนวปฏิบัติประจำวัน พบว่าทั้งสองวัดมีแนวทางปฏิบัติต่างกัน วัดพระธรรมกายยึดวิชาวชิตรธรรมกาย ในขณะที่เดียวกัน วัดหนองป่าพงยึดหลักอานาปานสติ ภาวนาพุทโธ และการดำรงชีพด้วยอุตุงค์ ๑๓

๓. สื่อเทคโนโลยี พบว่า ทั้งสองวัดใช้สื่อเหมือนกัน โดยใช้หนังสือ และสื่อในการเชื่อมโยงไปยังประชาชน^๖

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยจึงสรุปข้อเสนอแนะการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ด้านก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะวัดปัญหาที่พบคือขาดการดูแลเอาใจใส่จึงจำเป็นต้องมีนโยบายการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงๆ ส่วนการที่ทางการให้ความช่วยเหลือน้อยมากจึงควรทำหนังสือติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น อบต. โดยจัดทำโครงการเสนอกับทางราชการก่อนดำเนินการก่อสร้างตลอดจนชาวบ้านมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยจึงจำเป็นต้องมีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนและกำหนดนโยบายพร้อมกับติดป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งให้ทราบโดยทั่วกันเพื่อประกาศเชิญชวนชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมอธิบายให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ในการบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ

๒. ด้านการพัฒนาวัดปัญหาที่พบคืองบประมาณก่อสร้างไม่เพียงพอจึงต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการจัดหางบประมาณก่อนที่จะสร้างโดยจัดหางบประมาณสำรองไว้มากๆจะได้ไม่มีปัญหาภายหลังตลอดจนช่วงเวลาก่อสร้างควรวางแผนในการก่อสร้างให้เสร็จก่อนเข้าหน้าฝนและวางแผนล่วงหน้าก่อนมีการก่อสร้างสัก ๒-๓ ปี

^๖พระมหาสนธยา ขมพู, “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ศาสนาธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ กรณีวัดพระธรรมกายและวัดหนองป่าพง”, **ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๒).

๓. ด้านบุคคลากรปัญหาที่พบคือไม่เพียงพอจึงควรมีนโยบายการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติรวมทั้งศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) เพื่อจัดทำโครงการอบรมพระวิปัสสนาจารย์และอบรมพระภิกษุใหม่ให้มากขึ้นเพื่อการพัฒนาบุคคลากร

๔. ด้านการบริหารจัดการปัญหาที่พบคือการทำงานยังไม่เป็นระบบทำให้ขาดประสิทธิผลสูงสุดในการประสานงานจึงควรมีการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อจัดสัมมนาและเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการพัฒนาบุคคลากรและองค์กรให้ความรู้ในวัดเพิ่มเติม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. ควรมีการจัดสถานที่ให้เป็นสัดส่วนมากกว่าเดิม ทั้งในส่วนของห้องพักสำหรับผู้ปฏิบัติ ควรมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนกันในระหว่างปฏิบัติ และสถานที่ปฏิบัติธรรมกับห้องพัก ก็ควรแยกจากกัน ควรมีสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมในอิริยาบถต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมห้องน้ำและที่พักควรมีเพิ่มเติมและแยกเป็นสัดส่วนระหว่างห้องอาบน้ำและห้องน้ำ ควรปรับปรุงความสะอาดในสถานที่ต่างๆ ควรแยกขยะ และมีการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี ควรมีโต๊ะนั่งทานหรือสถานที่สำหรับผู้สูงอายุให้เพียงพอ ห้องนอนควรติดพัดลมระบายอากาศเพื่อให้อากาศถ่ายเทดีขึ้น ควรเพิ่มจำนวนสิ่งของที่จำเป็นในการพักอาศัย และควรปลูกพืชสมุนไพร เช่น ตะไคร้หอมเพื่อไล่ยุงในสถานที่พัก ที่ภavana เพื่อสร้างความสัปปายะแก่การปฏิบัติธรรมและเกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้ปฏิบัติธรรมด้วย

๒. ควรเพิ่มเติมการบรรยายหรือวิธีการนำหลักธรรมไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ เมื่อกลับไปสู่ครอบครัวหรือที่ทำงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรทำคู่มืออบรมการสอนและสื่อสำหรับพระเพื่อใช้ในการเผยแผ่ต่อไป ควรจัดพระวิทยากรเข้ามาช่วยในการอบรมปฏิบัติธรรมให้มากขึ้นควรแยกหลักสูตรสอนสำหรับผู้ปฏิบัติใหม่ ก่อนจะมารวมกันเพื่อความเข้าใจในการปฏิบัติ รวมถึงการใช้ สื่อต่างๆ ประกอบการบรรยายเพื่อให้เกิดความชัดเจนและสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมมากขึ้น

๓. ควรมีการบรรยายเกี่ยวกับกฎระเบียบในการเข้าร่วมปฏิบัติธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติธรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการบรรยายในที่ประชุม หรือรูปแบบเอกสาร ควรมีการอบรมการสื่อสารถึงกันภายในวัดและส่งเสริมเมตตาธรรม จัดทำองค์ความรู้เพิ่มควรให้ผู้บริหารมาดูแลปัญหาผู้ปฏิบัติให้มากๆ พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบริหารให้เห็นได้เป็นรูปธรรม รวมถึงการดูแลผู้ปฏิบัติอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่ต้องมีศักยภาพนอกเหนือจากความรู้เรื่องการปฏิบัติธรรมแล้ว ควรมีทักษะและวิธีการในการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี มีรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อสร้างความเคารพซึ่งกันและกันของผู้ร่วมปฏิบัติธรรมกันเองและระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วย

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

๑. ควรศึกษาจากกลุ่มประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่านี้ เช่น ระดับจังหวัด หรือระดับภาค เป็นต้น เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีกลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม มีความเหมือน หรือแตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้

๒. ควรศึกษาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม โดยมุ่งเน้นในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อนามาประยุกต์ใช้กลยุทธ์ในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมต่อไป

๓. ควรศึกษาประสิทธิผลในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามวัดที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาวิธีการและรักษารูปแบบ รวมถึงส่งเสริมโครงการปฏิบัติธรรม ให้คงอยู่เป็นโครงการพัฒนาสังคมให้ได้รับความสุขต่อไป